॥ श्रीगणेश दत्तगुरुभ्यो नमः ॥

विषय :- संतसेवा. अर्थ फायदे उपसंहार.

संतसेवा म्हणजे संतांची सेवा. संत म्हणजे सहाजे कामक्रोधादि रिपूंच्या-
[illegible] अंत करणारे, त्यांची सेवा ती संतसेवा. ही संतसेवा अत्यंत कल्याणकारक आहे कशी
[illegible]णकारक आहे तर या संतसेवेनें मनुष्याचें सर्व बाजूनी कल्याण होतें. परंतु हल्लीं स-
[illegible]च्याकडे कोणाचेंही लक्ष्य नाहीं. एखादा चांगला मनुष्य असला तर तो ढोंग करितो अ-
[illegible] लोक म्हणतात. परंतु हल्लीं ढोंगी लोकही बरेच निघाले आहेत. एखाद्या मनुष्याला,
[illegible]ढोंगी साधू फसवितात. व तो फसलेला सर्व गांवांत त्या मनुष्याच्या ढोंगाचा फैला-
[illegible] करितो. आणि त्या मनुष्यासारखे जे कोणी साधू गांवांत येतील ते सर्व ढोंगीच आ-
[illegible] असें लोकांना वाटते मग त्यांत कांहीं कांहीं खरे साधूही असतात व [illegible] बरोबर-
[illegible] गडला या न्यायानें त्यांचेकडे ही लोकांचें दुर्लक्ष्य होतें. संतांची सेवा सर्व मनुष्यांनीं-
[illegible] करावी. आतां आम्हाला वेळ नाहीं. आम्हाला कचेरींत जावें लागते असें कांहीं लोक-
[illegible] असतात. परंतु ते लोक देवपूजा व संध्या देखील सोडून देतात व कामें रा-
[illegible] दिवस करीत असतात. ही इतकी खटपट हे लोक कशाकरितां करितात. तर केवळ आप-
[illegible] सुख प्राप्ति व्हावी एवढ्याच करितां. परंतु त्यांना सुख प्राप्त होत नाहीं. जे खर्‍या अं-
[illegible]करणानें देवाची पूजा, संतांची सेवा करितात त्यांनाच [illegible] सुख मिळतें. परंतु लो-
[illegible] वाटते की त्यांना सुखच मिळत नाहीं. कारण हे लोक त्यांच्यासारखे नोकरी करीत
[illegible] म्हणून त्यांना पैसा मिळत नाहीं व ते असुखी आहेत असें लोकांना वा-
[illegible]. परंतु संतसेवेनें देवाची प्रसन्नता होते मग मनुष्याची कृपा असलीच पाहि-
[illegible] अगोदर लोक त्यांना हसतात नांवें ठेवितात परंतु आपोआप कांहीं दिवसांनीं-
[illegible] लोकांना वंदन करून त्यांची स्तुती करीत राहातात. याप्रकारें संतसेवेचें फळ मि-
[illegible]तें. पूर्वी सर्व लोक संतांची सेवा सदा सर्वकाळ करीत असत म्हणून आपल्या या देशा-
[illegible]ध्यें सर्व लोक सुखी होते व पाऊस वेळच्यावेळीं पडत असे. व सर्व देश सुखी-
होता. परंतु सध्या सर्व देशामध्यें अंदाधुंदी माजून सर्व लोक असुखी झाले आहे-
त. कारण देशामध्यें सर्व लोकांनीं धर्म सोडला. संध्या देवपूजा वगैरे व संतसेवा इक-
डे कोणाचेंही लक्ष्य नाहीं. असो. सर्व लोकांनीं संतांची सेवा केली असतां त्यांना-
सर्व बाजूंनीं सुख होईल. आतां आपण संत कसे आहेत ते पाहूं संत अत्यंत दया-
[illegible] व अपकाऱ्यावर उपकार करणारे असतात. व ते सहनशीलही असतात.
[illegible]रामबुवांना मंबाजी बुवानीं मारलें व नंतर त्या मंबाजी बुवाचेंच आंग-
[illegible] लागले परंतु आपल्याला यानें मारलें आहे याच्याकडे कशाला जा वगैरेंचा
[illegible] विचार न करतां आपण स्वतः अपकारी जो मंबाजी बुवा त्याचें आंग-

तुकाराम बुवा रगडू लागले त्यांचा हस्तस्पर्श होतांच मंबाजीबुवांचें आंग दु:
खे कमी झालें. असें जे तुकारामबुवा त्यांची सुद्धां लोक निंदा करीत होते. तु
काराम बुवा चांगले नाहींत, वेदांचा अर्थ अभंगांमध्यें लिहितात त्यांना वेद म्हण
ण्याचा अधिकार नाहीं वगैरे प्रकारांनी लोक त्यांची निंदा करीतच होते व मंबाजी
बुवा सत्वशील व चांगले आहेत वगैरे मंबाजीबुवांची स्तुती करीत होते बाह्य
त्या मनुष्याचें वर्तन चांगलें असलें कीं लोक लगेच त्याची स्तुती करितात मग
अंतरंगांत तो कसाही असो. आणि अंतरंगीं चांगला असून बाहेर मलिन
असला कीं लगेच त्याची निंदा सुरू होते. असा लोकांचा स्वभावच आहे आणि
"यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जन: स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते", या
न्यायानें ज्याप्रमाणें श्रेष्ठ लोक ठरवितील त्याप्रमाणें इतर लोक वागतात याला प्रमा
ण म्हणजे गांधीजींनी सांगितलेलें लोकांना जितकें पटतें तितकें एखाद्या प्रसि
द्ध नसलेल्या मनुष्यानें सांगितलें असतां पटत नाहीं. म्हणून थोर लोकांनीं हा
ढोंगी आहे असें म्हटलें कीं सर्व लोक त्याला ढोंगी ठरवितात. व त्यांनीं चांगलें
म्हटलें कीं चांगलें म्हणतात तेव्हां असें न करतां प्रत्येकानें आपल्याला चांगला
जो वाटेल त्याची सेवा करावी मग तो ढोंगी असो किंवा खरा असो देव त्या मनु
ष्याला त्याच्या सेवेचें फळ देतोच. "जैसा भाव तैसी सिद्धि", असें गुरुचरित्रांत
सांगितलें आहे. असो. संतांची सेवा प्रत्येकानें केली पाहिजे. संतांची सेवा करून न
ये अशी ज्याला बुद्धी होते त्याचें दुर्दैवच आहे असें समजलें पाहिजे. ज्या मदनानें आपल्या
प्रभावाच्या योगानें शंकराला त्रस्त करून सोडलें विश्वामित्राचें तपभंग केलें व नार
दाची नारदी करून टाकली असा जो मदन त्याचें शुकाचार्यांचें समोर कांहीं चाल
लें नाहीं संतांची अवज्ञा कोणीही करूं नये. अवज्ञा केल्यास त्याला निरंतर नर
कामध्यें राहावें लागतें. परिक्षीत राजाचा प्रभाव कितीतरी मोठा होता ज्यानें कलि
लीला सुद्धां बांधून टाकलें. असा परिक्षीत राजा ज्याला महाभागवत अशी पद
वी ऋषींनीं दिली आहे असा परिक्षीत राजा त्यानें शमीक ऋषीची अवज्ञा क
रितांच तो सात दिवसांतच मरण पावला असो संतांची अवज्ञा करणाऱ्यास
असें फळ मिळते म्हणून संतांची अवज्ञा कोणीही करूं नये. असो. संतांची
सेवा सर्वांनीं अवश्य करावी. ती केली असतां मनुष्याचें कल्याण होईल.
अस्तु संतांची सेवा करण्याचे ठिकाणीं माझी बुद्धी असो व माझ्या हातून
संतांची सेवा घडो अशी गजाननाजवळ प्रार्थना करून मी हा निबंध पु
रा करितों.

दत्तात्रय धुंडिराज कवीश्वर.